

Herkunft des Wortes szamorodni

Szamorodni szó eredete

Ami a szamorodni szó eredetét illeti, találtam a következő különböző vélemények. Mindenek előtt lásd a szövegek **vöröszínű** részeit.

1. Lengyel Wikipediában (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Szamorodni>)

Lengyelül	Németül (fordítottam)
<p>Szamorodni - nazwa tego węgierskiego wina wywodzi się ze względu na wielkość spożycia w Rzeczypospolitej z języka polskiego "sam się rodzi" lub "samorodny".</p> <p>Rodzaj słodkiego tokaju wytwarzanego z całych kiści winogron wrzucanych do kadzi z pominięciem procesu ręcznego oddzielania gron dotkniętych szlachetną pleśnią (<i>aszú</i>) od reszty kiści.</p> <p>Spożycie tokaju w Polsce w XVI i XVII w. było tak duże, że producenci nie nadążali z jego wytwarzaniem. Żmudny i długi okres produkcji tokaju na Węgrzech ograniczał podaż, a stale rosnący popyt w Polsce sprawił, że polscy kupcy wpadli na pomysł, aby wino powstawało na wozach, gdy moszcz fermentował w czasie transportu do Polski. Stąd też wino nazwano samorodnym.</p>	<p>Szamorodni – der Name dieses Weines stammt wegen der großen Menge seines Verbrauchs in der Republik [Polen] aus der polnischen Sprache: „sam się rodzi“ (er entsteht von allein) oder „samorodny“ (von allein entstehend).</p> <p>Weinsorte des lieblichen Tokajers, der erzeugt wird aus den ganzen Trauben der unter Weglassung des händischen Prozesses der Abtrennung der von Edelfäule (<i>aszú</i>) befallenen Beeren vom Rest der Traube.</p> <p>Der Tokajerverbrauch war in Polen im 16. und 17. Jahrhundert so hoch, dass die Erzeuger nicht mit seiner Herstellung nachkommen. Die mühsame und lange Herstellungszeit des Tokajer schränkte das Angebot ein, und die ständig wachsende Nachfrage in Polen bewirkte, dass die polnischen Händler auf den Gedanken kamen, den Wein auf den Wagen entstehen zu lassen, während der Most beim Transport nach Polen gärte. Deshalb wird der Wein auch samorodny (von selbst entstehend) genannt.</p>

Mivel régen a hosszú utazások sok időig tartottak, azt hiszem, hogy ez az intézkedése a lengyel kereskedőknek nagyon rövidített a szamorodninak az egész feldolgozási idejét.

A következő szöveg pedig mutatja, hogy a magyarok nem egyetértenek ezzel a magyarázatával a szamorodni szó eredetének.

2. **tiszainfo.com** (<http://www.theiss.hu/hir.php?kerthir=39>)

(Szükség esetén lásd a szöveg szavait az oldalon, ami következik a szöveg után.)

A különleges minőségű között találjuk azokat a specialitásokat, amelyek az évszázadok alatt megalapozták Tokaj-Hegyalja világhírét. Hosszú időn keresztül - főként a XVII. század legelejéig tartó időszakban és a XIX. század első felében - a legnépszerűbb hegyaljai bortípus a szamorodni volt -, igaz, kezdetben nem szamorodninak, hanem **főbornak** nevezték. Mai ismereteink szerint Szikszai Fabricius Balázs, a sárospataki református főiskola igazgatója vetette először papírra a főbor szót 1570 körül, ami ezt követően még vagy 250 évig uralkodó megnevezésnek számított. E bortípus legnagyobb rajongói a lengyelek voltak. Ők terjesztették el az 1820-as évektől Magyarországon is a szamorodni elnevezést, amely néhány évtized alatt kiszorította főbor szót.

A "közönséges" (ordinari) és szamorodni borok készítési módja soha nem volt érdemi eltérés: ugyanúgy szedték és préselték mindkettőt. Jelentős különbség volt viszont az **alapanyag** szempontjából. A szamorodnit ugyanis az olyan szőlőfürtökből préselik, amelyek számottevő mennyiségű aszúszemet tartalmaznak, és amiből így az átlagosnál gazdagabb tartalmú bor készülhet. **Magának a szamorodni szónak a lengyel jelentése (ahogy termett) viszont éppen az aszúborokétól eltérő feldolgozási módra utal. Olyan aszús szőlőre, amit úgy dolgoznak fel, ahogy az megérett a tőkén, vagyis aminek fürtjéből nem szedték ki az aszúszemeket.** A szamorodni borokban a magasabb alkoholszint és szárazanyag-tartalom mellett rendszerint **jelentős mennyiségű**, akár 100-120 grammnyi vagy azt meghaladó **cukor** is megmarad. Ilyenkor **édes szamorodniról** beszélünk.

Amikor nem elég magas az aszúszemek aránya a kiperéselt fürtben, és a must cukortartalma teljes egészében leerjedhet, **száraz szamorodni** születik. Alkoholtartalma és analitikai értékei alapján a szamorodni minősége is meghaladja a közönséges borokét. A száraz szamorodni készítése önálló világnak számít a tokaji borászkodásban, gyakran évekig is eltartó érlelése nagy odafigyelést kíván.

Egyes pincéknél a száraz szamorodnit az érlelés alatt darabon hagyják, vagyis nem töltik fel teljesen a hordót. Ilyenkor a szamorodni felszínén vékony **élesztőréteg** jelenhet meg, idővel vékony hártát képezve. Ez a jelenség és a száraz szamorodni íze a magyarázata annak, hogy néhányan a sherryhez hasonlítják a Tokajit. Az összevetésből akkor keletkezik félreértés, amikor elfelejtik hozzáfűzni, hogy a hasonlóság csak egyetlen, ráadásul nem a legfontosabb tokaji bortípusnál, és ott is csak egyes technológiai elemek szempontjából mondható el. Fontos különbség ugyanakkor, hogy a száraz szamorodnit a sherryvel ellentétben botrytises szőlőből, alkohol hozzáadása nélkül készítik. A száraz szamorodni az eltelt tizenhét évben sajnos szinte teljesen eltűnt a kínálatból, és csak napjainkban kezdenek ismét egyre többen érdeklődni utána.

Alobaidi Jakab

A fent említett szöveg szavai

Magyarul	Deutsch
különleges, -ek, -et, -en	besonder, speziell, auserlesen
minőségű	Qualitäts- a különleges minőségű között (unter den Dingen von besonderer Qualität)
specialitás, -ok, -t, -a	Spezialität
az évszázadok alatt	über die Jahrhunderte, jahrhundertlang
megalapoz, -tam, -ott, alapozzon meg , -na	begründen, den Grund legen für, untermauern
világhír	Weltruf világ, -ok, -ot, -a (Welt) hír, -ek, -t, -e (Nachricht, Meldung, Gerücht)
hosszú időn keresztül	über lange Zeit
főként Adv.	hauptsächlich, vornehmlich
legeleje	vorderster Teil, vorderste Spitze, allererster Anfang
népszerű, -ek, -t, -en	populär, beliebt
hegyaljai	von Hegyalja
bortípus	Weinsorte bor, -ok, -t, -a (Wein) típus, -ok, -t, -a (Typ, Sorte)
ismeret, -ek, -et, -e	Kenntnis mai ismereteink szerint (nach unserem heutigen Erkenntnisstand)
sárospataki	von / aus (der Stadt) Sárospatak
vet papírra	niederschreiben, zu Papier bringen
követően	in der Folge, danach Nicht zu verwechseln mit: követő, -k, -t, -je (Anhänger, Jünger, Schüler)
uralkodik, uralkodtam, uralkodott, uralkodjon, uralkodna	herrschen úr, urak, urat, ura (Herr)
megnevezés, -ek, -t, -e	Nennung, Benennung
számít, -ottam, -ott, -son, -ana	[hier:] zählen als, gelten als vminek számít (als etw. gelten)
rajongó, -k, -t, ja	Liebhaber
elterjeszt, -ettem, -ett, terjesszen el , -ene	verbreiten, [Ware] vertreiben terjeszt, -ettem, -ett, terjesszen , -ene (verbreiten, [Ware] vertreiben)
az 1820-as évektől	ab den 1820er Jahren, von den 1820er Jahren an
elnevezés, -ek, -t, -e	Benennung, Bezeichnung
néhány évtized alatt	innerhalb einiger Jahrzehnte

kiszorít, -ottam, -ott, szorítson ki , -ana	verdrängen
közönséges, -ek, -et, -en	gewöhnlich, trivial [hier:] ohne Edelfäule
ordinari	gewöhnlich, trivial
érdemi, -ek, -t, -leg	konkret, wirklich
eltérés, -ek, -t, -e	Abweichung
ugyanúgy	ebenso, genauso
szed, -tem, -ett, -jen, -ne	pflücken, ernten, lesen
présel, -tem, -t, -jen, -ne	keltern, pressen
jelentős, -ek, -t, -en	bedeutend, beträchtlich, erheblich
különbség, -ek, -et, -e	Unterschied
viszont	ebenfalls; aber, dagegen, hingegen
alapanyag, -ok, -ot, -a	Grundstoff
szempont	Gesichtspunkt, Aspekt; Richtlinie az alapanyag szempontjából (unter dem Aspekt des Grundstoffes, wenn man den Grundstoff betrachtet) szem, -ek, -et, -e (Auge) pont, -ok, -ot, -ja (Punkt)
ugyanis	(weil) nämlich
szőlőfürt, -ök, -öt, -je	Weintraube
számottevő, -ek, -t, -en	beachtlich, beträchtlich, erheblich
átlagos, -ak, -at, -an	durchschnittlich átlag, -ok, -ot, -a (Durchschnitt)
gazdag, -ok, -ot, -on	reich, wohlhabend; reichlich, reichhaltig
tartalmú	gehaltvoll (= tartalmaz) az átlagosnál gazdagabb tartalmú bor (ein überdurchschnittlich gehaltvoller Wein) tartalom, tartalmak , tartalma (Inhalt, Gehalt)
magának a szamorodni szónak a lengyel jelentése	die polnische Bedeutung seines Namens Szamorodni
terem, termett , -jen, -ne	(Früchte) tragen; wachsen; aufkreuzen
éppen	gerade, eben, genau
eltérő, -ek, -t, -en	abweichend, verschieden, unterschiedlich
feldolgozási mód	Be-, Verarbeitungsweise feldolgozás, -ok, -t, -a (Be-, Ver-, Aufarbeitung) feldolgoz, -tam, -ott, -zon, -na (ver-, be-, er-, aufarbeiten) mód, -ok, -ot, -ja (Art und Weise, Weg, Manier, Modus)
utal, -tam, -t, -jon, -na (vmire)	hinweisen (auf etw.)
aszús szőlő	von Edelfäulebefallene Weintraube Hinweis: „Olyan aszús szőlőre“ hängt von „utal“ ab. Im Deutschen muss man das Verb hier wiederholen oder „nämlich“ an den Anfang stellen.

feldolgoz, -tam, -ott, -zon, -na	ver-, be-, er-, aufarbeiten
megérik, megértem, megérett, érjen meg , megérne	(heran)reifen
tőke, tőkék, tőkét, tőkéje	Weinstock; Kapital
vagyis	kurzum, d.h., beziehungsweise
fürt, -ök, -öt, -je	Traube
kiszed, -tem, -ett, szedjen ki , -ne	herausbekommen, -holen, -nehmen, -lesen
aszúszem, -ek, -et, -e	von Edelfäulebefallene Weinbeere
alkoholszint, -ek, -et, -je	Alkoholstufe, -ebene, -niveau => Alkoholgehalt alkohol, -ok, -t, -ja (Alkohol) szint, -ek, -et, -je (Stufe, Ebene, Niveau)
szárazanyag-tartalom	Gehalt an Trockenmasse szárazanyag Trockenmasse (aus Obst und Trester [gyümölcs és törtöly]) tartalom, tartalma , tartalma (Inhalt, Gehalt)
rendszerint	gewöhnlich, üblicherweise, in der Regel
akár	sogar, meinetwegen
grammnyi	Gramm-
meghalad, -tam, -t, haladjon meg , -na	überschreiten halad, -tam, -t, -jon, -na (gehen, fahren)
megmarad, -tam, -t, maradjon meg , -na	verbleiben, übrig bleiben, erhalten bleiben
ilyenkor	um diese Zeit, zu dieser Zeit, da, dann
arány, -ok, -t, -a	Verhältnis, Proportion
must, -ot, -ja	Most
cukortartalom	Zuckergehalt cukor, cukrok , cukrot , cukra (Zucker) tartalom, tartalma , tartalma (Inhalt, Gehalt)
teljes egészében	zur Gänze, vollständig
leerjed, -t, erjedjen le , -ne	vergären erjed, -t, -jen, -ne (gären)
születik, születtem, született, szülessen , születne	geboren werden, entstehen
alkoholtartalom	Alkoholgehalt alkohol, -ok, -t, -ja (Alkohol) tartalom, tartalma , tartalma (Inhalt, Gehalt)
analitikai	Analyse-
meghalad, -tam, -t, haladjon meg , -na	überschreiten halad, -tam, -t, -jon, -na (gehen, fahren)
közönséges, -ek, -et, -en	gewöhnlich, trivial

önálló világnak számít	als eigenständige Welt zählen önálló, -ak, -t, -an (unabhängig, souverän, selbständig, eigenständig) számít, -ottam, -ott, -son, -ana (berechnen, zählen, gelten) szám, -ok, -ot, -a (Zahl)
borászkodás, -ok, -t, -a	Weinerzeugung
eltart, -otttam, -ott, tartson el , -ana	(an)dauern, vorhalten; halten eltart, -otttam, -ott, -son, -ana (dauern, halten)
érelés, -ek, -t, -e	Reifen(lassen) érel, -tem, -t, -jen, -ne (reifen, reifen lassen)
odafigyelés, -ek, -t, -e	Achtung(geben), Aufpassen odafigyel, -tem, -t, figyeljen oda , -ne (achtgeben, aufpassen)
kíván, -tam, -t, -jon, -na	wünschen; [hier:] verlangen
egyed	[hier:] einzelne, manche
darabon hagy	[Wörtlich: „auf dem Stück lassen“. Umtextabhängig ist zwischen verschiedenen Übersetzungen zu wählen. Die Handlung besteht darin, dass man die Fässer nur etwa zu 85% auffüllt und offen lässt, damit sich eine Hefeschicht bilden kann. Ein solches Fass heißt dann „darabon levő hordó“. Dieses auch aus der Sherry-Erzeugung bekannte Vorgehen heißt auf Deutsch „Flor-Verfahren“. Siehe http://de.wikipedia.org/wiki/Sherry#Flor . Mögliche Übersetzungen:] für das Flor-Verfahren / die Flor-Bildung vorbereiten, nach dem Flor-Verfahren ansetzen, die Flor-Bildung zulassen, das Flor-Verfahren anwenden.
vagyis	kurzum, d.h., beziehungsweise
feltölt, -öttem, -ött, töltsön fel , -ene	auffüllen tölt, -öttem, -ött, -sön, -ene (einschenken, -gießen, -füllen)
felszín, -ek, -t, -e	Oberfläche
vékony, -ak, -at, -an	dünn, schmal, mager
élesztőréteg	Hefeschicht élesztő, -k, -t, -je (Hefe) réteg, -ek, -et, -e (Schicht)
megjelenik, megjelentem, megjelent, jelenjen meg , megjelenne	erscheinen jelen (anwesend)
hártya, hártyák, hártyát, hártyája	Haut, Häutchen
képez, -tem, -ett, -zen, -ne	(aus)bilden
jelenség, -ek, -et, -e	Erscheinung, Phänomen
néhányan	einige, wenige
hasonít, -ottam, -ott, -son, -ana (vmihez)	gleichsetzen (mit etw.)
összevetés, -ek, -t, -e	Zusammenwerfen, In-einen-Topf-Werfen vet, -ettem, -ett, vessen , vetne (werfen)

keletkezik, keletkeztem, keletkezett, keletkezzen, keletkezne	entstehen, aufkommen kelet, -et (Osten)
félreértés, -ek, -t, -e	Missverständnis
elfelejt, -ettem, -ett, felejtsem el , -ene	vergessen
hozzáfűz, -tem, -ött, fűzzön hozzá , -ne	hinzufügen, ergänzen fűz, -tem, -ött, fűzzön, -ne (fädeln, schnüren, heften)
hasonlóság, -ok, -ot, -a	Ähnlichkeit
egyetlen	einzig
ráadásul	sogar, dazu, überdies
egyés	[hier:] einzelne, manche
elmond, -ottam, -ott, mondjon el , -ana	sagen, erzählen, hersagen mond, -ottam, -ott, -jon, -ana (sagen)
ugyanakkor	zur gleichen Zeit, gleichzeitig
ellentét, -ek, -et, -e	Gegensatz a sherryvel ellentétben (im Gegensatz zum Sherry)
botrytises	von Edelfäule befallen
hozzáadás, -ok, -t, -a	Zugabe, Hinzugabe
eltelt	vergangen eltelik, eltelt, elteljen, eltelne (vergehen, verstreichen)
tizennéhány	über / mehr als zehn Jahre (aber weniger als zwanzig)
szinte	fast, beinahe Nicht zu verwechseln mit: szint, -ek, -et, -je (Stufe, Ebene, Niveau)
eltűnik, eltűntem, eltűnt, tűnjön el , eltűnne	verschwinden tűnik, tűntem, tűnt, tűnjön, tűnne (verschwinden; scheinen) betegnek tűnik (krank zu sein scheinen)
kínálat, -ok, -ot, -a	Angebot
ismét	wieder, erneut (= újra)
egyre	zunehmend, immer (+ Komparativ) egyre többen (immer mehr)
érdeklődik, érdeklődtem, érdeklődött, érdeklődjön, érdeklődne (vmi után)	sich erkundigen, nachfragen (nach etw.)

Hans-Rudolf Hower

www.verbalissimo.com/ungarischhans@verbalissimo.com